

**Про результати наукової і науково-організаційної діяльності ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долішнього НАН України» за 2012-2016 рр.**

Головними напрямками наукової діяльності ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долішнього НАН України», затвердженими Президією НАН України, є:

- наукові засади формування регіональної політики та просторового розвитку;
- еколого-економічні проблеми та перспективи раціонального використання природно-ресурсного потенціалу регіонів України, сталого розвитку гірських територій;
- фінансові ресурси регіону та проблеми його інноваційно-інвестиційного забезпечення;
- регіональна соціальна політика, демографічні проблеми в регіоні, регулювання міграційних процесів;
- перспективи розвитку територіальних громад, транскордонного співробітництва та підвищення конкурентоспроможності прикордонних територій.

Відповідно до рішення Бюро Відділення економіки НАН України від 29.10.2013 р. щодо перспективних напрямів досліджень установ Відділення у 2014-2018 рр., Інститут визначений головною установою за напрямом «Регіональні дослідження» та його складовими: «Комплексна характеристика соціально-економічного розвитку регіонів», «Адміністративно-територіальний устрій», «Транскордонне співробітництво», співвиконавцем за складовою «Сільські території» цього напрямку досліджень, а також складовою «Демографічні процеси» напряму «Соціально-демографічна сфера».

З 2015 р. в Інституті розроблена та впроваджена методика оцінювання результатів роботи наукових працівників і наукових підрозділів, яка проводиться для визначення ефективності їх роботи за основними напрямками діяльності за встановлений проміжок часу. В основу оцінювання покладені результати науково-дослідної, видавничої, експертної, консультативної, педагогічної, науково-організаційної роботи наукових працівників і наукових підрозділів.

На цей час в Інституті склався висококваліфікований колектив учених і спеціалістів, здатних успішно вирішувати поставлені перед ним наукові завдання. Кадрова політика в Інституті здійснювалась з орієнтацією на підвищення професійного рівня наукових кадрів, омолодження кадрового складу, його поповнення науковцями вищої кваліфікації для забезпечення розвитку та рівня наукової тематики.

На кінець 2016 р. в Інституті працювало 113 працівників (у т.ч. 3 сумісники), у тому числі 83 дослідники (сумісників – 3), 1 технік, 6 працівників допоміжного персоналу. Серед дослідників – 14 докторів наук (сумісників – 2) і 43 кандидати наук (сумісників – 1). Чисельність працівників основної діяльності за звітний період зменшилася на 14, сумісників – на 10, працівників, допоміжного персоналу – на 20, дослідників – збільшилася на 15.

Середній вік дослідників – 39 років, докторів наук – 54 роки, докторів філософії (кандидатів наук) – 39 років. Середній вік докторів наук за звітний період зменшився на 2 роки, кандидатів наук – на 4 роки, дослідників – на 7 років. Кількість докторів наук (без сумісників) за звітний період не змінилася, а кандидатів наук збільшилася на 4.

Частка жінок серед дослідників – 65%, серед докторів наук – 50%, серед кандидатів наук – 64%. За звітний період частка жінок серед дослідників збільшилася на 3,5% (на 12 осіб).

На кінець звітнього періоду в Інституті працювали 32 молодих науковців, що складає 40% від загальної кількості дослідників.

В Інституті створені відомі в країні та за її межами наукові школи з проблем регіоналістики, транскордонного співробітництва, еколого-економічного розвитку регіонів. Школи підготували плеяду науковців, які успішно працюють у сфері регіональних досліджень.

Інститут широко відомий як центр підготовки наукових кадрів як в Україні, так і за кордоном. Установа здійснює підготовку кадрів вищої наукової кваліфікації через докторантуру за спеціальностями 08.00.05 – «Розвиток продуктивних сил і регіональна економіка», 08.00.07 – «Демографія, економіка праці, соціальна економіка і політика» та аспірантуру за спеціальностями: 08.00.03 – «Економіка та управління національним господарством»; 08.00.05 – «Розвиток продуктивних сил і регіональна економіка»; 08.00.07 – «Демографія, економіка праці, соціальна економіка і політика»; 08.00.08 – «Гроші, фінанси і кредит».

У зв'язку з набуттям чинності нової редакції Закону України «Про вищу освіту» та прийняттям постанови КМУ «Про затвердження Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності закладів освіти» від 30.12.2015 №1187, відповідно до розпорядження Президії НАН України від 11.04.2016 №221, задля забезпечення функціонування аспірантури в науковій установі у 2016 р. Інститут отримав ліцензії на провадження освітньої діяльності на третьому (науково-освітньому) рівні вищої освіти за спеціальностями 051 – «Економіка» та 072 – «Фінанси, банківська справа та страхування».

За період 2012-2016 рр. до аспірантури Інституту було прийнято 33 особи (у тому числі 27 – з відривом від виробництва), до докторантури – 10 осіб (у т.ч. 2 – за контрактом). Випущено з аспірантури – 33 особи, докторантури – 12 осіб. Захистили дисертації 60,6% випускників аспірантури та 66,7% випускників докторантури.

У зв'язку зі складною суспільно-політичною та економічною ситуацією в країні, в діяльності Інституту останніми роками були суттєві труднощі у питаннях фінансового забезпечення. У 2016 р. суттєво зменшилося базове фінансування установи. Крім цього, відбувся відтік орендарів через завищені і неконкурентні ставки орендної плати, і, як наслідок, – зменшення надходжень до спецфонду від орендної плати. У цих умовах Інституту було надзвичайно складно вирішувати питання розрахунків за комунальні послуги, послуги зв'язку, видавничої діяльності через зростання вартості таких послуг і дефіцит фінансових ресурсів. Через недостатнє бюджетне фінансування працівники Інституту працювали за неповною зайнятістю.

Протягом 2012-2016 рр. в Інституті проводились дослідження з 26 НДР відомчої тематики (у т.ч. 3 НДР у межах цільових наукових програм Відділення економіки НАН України), що виконувались за рахунок бюджетних коштів НАН України. За цей період розпочато 19 НДР відомчої тематики, завершено – 18. За звітний період виконано також 4 проекти в межах цільових комплексних програм наукових досліджень НАН України. Крім цього, виконано 1 НДР за конкурсними програмами інших центральних органів державної влади та 9 НДР госпдоговірної тематики. За звітний період науковцями Інституту реалізовано також низку дво- та багатосторонніх проектів, співвиконання яких забезпечувалося установою без залучення зовнішнього фінансування. Серед них:

- підготовка 4 монографії на англійській мові спільно з польськими установами та публікація їх за кордоном (за кошти установ-партнерів);
- 2 спільні дослідницькі проекти із зарубіжними академічними установами Польщі та Румунії;
- участь науковців Інституту у реалізації проектів з проблем регіонального розвитку, які виконувалися спільно з громадськими організаціями, ВНЗ, органами регіональної влади та місцевого самоврядування.

*Найвагоміші результати фундаментальних і прикладних досліджень Інституту за звітний період*

За напрямом «наукові засади формування регіональної політики та просторового розвитку»:

- Визначено методологічні підходи до побудови сучасної системи адміністративно-територіального устрою в Україні та напрямів і механізмів її реформування. Підготовлено Концепцію та Основні положення (ідеологію) адміністративно-територіальної реформи в Україні, зауваження та пропозиції до законопроектів щодо адміністративно-територіального устрою, місцевого самоврядування, бюджетної децентралізації. Обґрунтовано перспективну систему адміністративно-територіальних одиниць, визначені функції та повноваження органів державної влади і місцевого самоврядування за рівнями адміністративно-територіального устрою (базовий, районний, регіональний). Здійснено аналіз практичних заходів з реалізації реформи та розроблено пропозиції з їх удосконалення (науковий керівник – д.е.н., проф. В. С. Кравців);
- Розроблено методичні рекомендації з моделювання територіальних громад базового рівня, пропозиції щодо змін і доповнень до Методики формування спроможних територіальних громад. Здійснено моделювання адміністративно-територіальних одиниць базового рівня на прикладі Львівської області. Розроблено методичні підходи та здійснено аналіз економічної ефективності функціонування об'єднаних територіальних громад. Запропоновано матрицю визначення оптимальних параметрів об'єднаних територіальних громад за критеріями фінансової ефективності, здатності виконувати покладені на неї функції і повноваження, доступності адміністративних і соціальних послуг для населення (науковий керівник – д.е.н., проф. В. С. Кравців);
- Здійснено оцінку переваг та ідентифікацію загроз для України в умовах західного (ЄС) чи східного (Митний союз) векторів інтеграції у різних сферах: екологічної безпеки, соціально-гуманітарній сфері, зовнішньоторговельній діяльності, промисловості, розвитку сільських територій та АПК, інвестиційних процесах, фінансовому секторі, транскордонному співробітництві тощо. Підготовлено науково-аналітичну доповідь «Інтеграційний вибір України: екологічні, соціальні та економічні наслідки (регіональний вимір)» (науковий керівник – д.е.н., проф. В. С. Кравців);
- Досліджено особливості динаміки концентраційних процесів у виробничій сфері та просторову організацію економіки країни та її регіонів. Запропоновано методичний підхід до оцінки структурних зрушень у просторово-галузевій структурі промисловості регіонів. Здійснено аналіз тенденцій розвитку промислового потенціалу Карпатського регіону (відділ регіональної економічної політики, зав. відділом – д.е.н., проф. С. Л. Шульц);
- Визначено основні принципи, цілі та завдання регіональної структурної політики. Запропоновано методичні підходи до оцінки структурних зрушень в економіці регіонів типологізацію регіонів за інтенсивністю розвитку видів економічної діяльності, розроблено стохастичну модель перспективних змін структури економіки регіону. Розроблено концепцію структурної модернізації економіки Західних областей України, спрямованої на виправлення структурних диспропорцій і забезпечення зростання конкурентоспроможності економіки регіонів (відділ регіональної економічної політики, зав. відділом – д.е.н., проф. С. Л. Шульц);
- Визначено стратегічні пріоритети модернізації державної регіональної політики в умовах реалізації реформи децентралізації влади, які передбачають підвищення конкурентоспроможності регіонів шляхом мобілізації внутрішнього потенціалу територіальних громад, консолідацію впливу суб'єктів управління різних рівнів урядування, створення механізмів залучення територіальних громад різних рівнів до вирішення питань соціально-економічного розвитку та обґрунтовано методичні підходи до оцінки ефективності її реалізації (відділ

- регіональної економічної політики, зав. відділом – д.е.н., проф. С. Л. Шульц);
  - Здійснено аналіз та оцінку сучасного стану соціально-економічного розвитку малих міст Карпатського регіону, розроблено систему показників для діагностики проблем соціально-економічного розвитку малого міста. Систематизовано найважливіші проблеми розвитку малих міст, розроблено пропозиції щодо вирішення проблем їх розвитку на основі впровадження низки заходів на державному, регіональному та муніципальному рівнях (відділ територіальних суспільних систем і просторового розвитку, зав. відділом – д.е.н., проф. Л. Т. Шевчук);
  - Обґрунтовано теоретико-методичні підходи до оцінки метрополійного потенціалу великих міст, визначено основні чинники підвищення їх метрополійного потенціалу. Розроблено методичку інтегральної оцінки інтенсивності та просторового поширення функцій регіональної метрополії на прилеглу територію, на основі системного врахування як функціонального, так і просторового аспекту розвитку та реалізації метрополійного потенціалу великих міст, на основі якої проведений їх аналіз. Визначено стратегічні пріоритети та заходи збалансованої політики просторового розвитку на основі використання потенціалу регіональних метрополій (сектор просторового розвитку, зав. сектором – д.е.н., проф. М. І. Мельник);
  - Досліджено теоретико-методологічні та прикладні аспекти просторової організації підприємницької активності в регіоні, проаналізовано процеси виникнення та розвитку нових просторових форм організації економічної діяльності в Україні, розроблено методичний інструментарій їх оцінки (сектор просторового розвитку, зав. сектором – д.е.н., проф. М. І. Мельник);
  - Здійснено оцінку наявних ризиків і прогноз розвитку сільських територій Карпатського регіону. Сформовано концепцію багатофункціонального розвитку сільських територій Карпатського регіону на засадах підвищення їх конкурентоспроможності та інноваційності (відділ прогнозування та розвитку сільських територій, зав. відділом – д.е.н., доц. В. В. Борщевський);
  - Обґрунтовано концептуальні засади оцінки потенціалу збалансованого розвитку сільських територій Західного регіону України на основі дослідження умов та особливостей формування демографічного потенціалу, виробничого потенціалу та ефективності його використання. Розроблено методичку оцінки соціально-економічного потенціалу розвитку сільських територій на основі системного підходу. Здійснено оцінку та окреслено шляхи нарощування і перспективи використання соціально-економічного потенціалу розвитку сільських територій Західного регіону України (відділ розвитку територіальних громад і транскордонного співробітництва, зав. відділом – д.е.н., доц. В. В. Борщевський);
  - Окреслено економіко-правові аспекти розвитку сільських територій Західного регіону України на основі дослідження проблем і перспектив обігу земель сільськогосподарського призначення, резервів удосконалення організаційно-економічного забезпечення та інституційно-економічних ризиків розвитку сільських територій, а також впливу неформальних інститутів на розвиток сільських територій Західного регіону України в контексті реалізації Угоди про Асоціацію з ЄС (відділ розвитку територіальних громад та транскордонного співробітництва, зав. відділом – д.е.н., доц. В. В. Борщевський).
- За напрямом *«еколого-економічні проблеми та перспективи раціонального використання природно-ресурсного потенціалу регіонів України, сталого розвитку гірських територій»*:
- Розроблено методичні підходи щодо оцінки використання природно-ресурсного потенціалу гірських територій України на засадах сталого розвитку. Проведено інтегральну оцінку та визначено механізми та інструменти досягнення принципів сталого природокористування для гірських регіонів України, розроблено пропозиції щодо шляхів їх реалізації. Розроблено Проект Концепції державної програми сталого розвитку Українських Карпат як складової частини програ-



- ми Європейського Союзу «Карпатський простір». Підготовлено пакет проектів законодавчих актів і нормативних документів, направлених на розв'язання комплексу проблем соціально-економічного розвитку гірських територій (відділ регіональної екологічної політики, зав. відділом – д.е.н., проф. В. С. Кравців);
- Обґрунтовано концептуальні засади досягнення екологічної безпеки України та її прикордонних регіонів в умовах євроінтеграції. Визначено напрями екологізації використання природних ресурсів у природоексплуатуючих секторах економіки Карпатського регіону. Здійснено оцінку європейського досвіду регулювання екологічної безпеки та визначення можливостей його застосування в транскордонних регіонах України. Обґрунтовано механізми регулювання екологічної безпеки для транскордонних регіонів України та розроблено практичні рекомендації щодо вдосконалення діючих і впровадження нових механізмів (відділ регіональної екологічної політики та природокористування, зав. відділом – д.е.н., проф. В. С. Кравців);
  - Здійснено оцінку інституційного забезпечення розвитку гірських територій в Україні. Обґрунтовано підходи та принципи створення територій пріоритетного розвитку у гірських зонах України. Підготовлено проект закону України «Про спеціальний режим інвестиційної діяльності на територіях пріоритетного розвитку у гірських зонах України». Обґрунтовано пропозиції щодо розвитку туристичної індустрії як інструменту економічного розвитку гірських територій (відділ регіональної екологічної політики та природокористування, зав. відділом – д.е.н., проф. В. С. Кравців).

*За напрямом «фінансові ресурси регіону та проблеми його інноваційно-інвестиційного забезпечення»:*

- Обґрунтовано методологічні засади бюджетного забезпечення конвергентного розвитку регіонів України. Визначено напрями модернізації інструментів бюджетного регулювання регіонального розвитку та обґрунтовано пропозиції щодо активізації небюджетних механізмів фінансового забезпечення регіонального розвитку. Запропоновано концепцію регіональної політики в контексті формування конвергентної моделі регіонального розвитку на засадах селективного підходу до забезпечення розвитку регіонів (відділ регіональної фінансової політики, зав. відділом – д.е.н., проф. І. З. Сторонянська);
- Розроблено теоретико-методичні основи модернізації системи місцевих фінансів і міжбюджетних відносин, обґрунтовано модель фінансового забезпечення територіальних громад в умовах реалізації реформи місцевого самоврядування. Здійснено комплексне оцінювання бюджетного забезпечення розвитку регіонів України шляхом інтегрування статистичних індикаторів у розрізі напрямів, що характеризують стан і збалансованість місцевих бюджетів, стійкість бюджету та міжбюджетну взаємодію. Проаналізовано перші кроки бюджетної децентралізації в Україні та визначено пріоритети проведення бюджетної політики в Україні в умовах реформи міжбюджетних відносин. Обґрунтовано модель фінансового забезпечення територіальних громад у контексті забезпечення бюджетної автономії та фінансової самостійності місцевих бюджетів, розроблено пропозиції щодо внесення змін до Бюджетного та Податкових кодексів України (відділ регіональної фінансової політики, зав. відділом – д.е.н., проф. І. З. Сторонянська);
- Проведено моніторинг місцевих бюджетів Львівської області, розроблено рекомендації щодо підвищення ефективності використання бюджетних ресурсів у розрізі галузей соціальної сфери регіону. Досліджено тенденції та особливості формування і використання фінансового ресурсу місцевих бюджетів Львівської області в умовах податково-бюджетної децентралізації в державі, яке використане при розробленні моделі об'єднаних територіальних громад Львівщини. Здійснено оцінювання фінансової спроможності об'єднаних територіальних громад Львівської області та виявлено основні проблеми формування їх доходів і фінансування видатків (відділ регіональної фінансової політики, зав. відділом – д.е.н., проф. І. З. Сторонянська);

- Розроблено методичний інструментарій для полікритеріальної оцінки інвестиційної діяльності в регіоні. Окреслено тенденції і перспективи розвитку інвестиційної діяльності в областях Західного регіону України (відділ розвитку виробничої сфери регіону та інвестицій, зав. відділом – д.е.н., проф. С. О. Іщук);
- Розроблено методичний інструментарій інтегрального оцінювання ефективності використання основного капіталу регіону. Проаналізовано динаміку ключових показників основного капіталу в Україні і Західному регіоні за період 2001-2013 рр., окреслено перспективні напрями його модернізації. Розроблено Концепцію модернізації основного капіталу виробничої сфери Львівської області. Запропоновано модель ресурсного забезпечення модернізації основного капіталу на засадах міжгалузевої та міжрегіональної взаємодії. Розроблено і апробовано прогнозну економіко-математичну модель визначення динаміки вартості основного капіталу промислових підприємств Західного регіону України (відділ розвитку виробничої сфери регіону та інвестицій, зав. відділом – д.е.н., проф. С. О. Іщук);
- Розроблено методичні рекомендації щодо інтегральної оцінки конкурентоспроможності промислового сектора економіки регіонів. Проведено рейтингування регіонів України за рівнем конкурентоспроможності їх промисловості, а також порівняльну оцінку конкурентних переваг промисловості України і Польщі на загальнодержавному та регіональному рівнях. Розроблено комплекс організаційно-економічних заходів, спрямованих на посилення конкурентних переваг промислового сектора національної економіки в умовах глобалізації (відділ розвитку виробничої сфери регіону та інвестицій, зав. відділом – д.е.н., проф. С. О. Іщук).

За напрямом *«регіональна соціальна політика, демографічні проблеми в регіоні, регулювання міграційних процесів»:*

- Сформульовано методичні засади розрахунку прогнозу демовідтворювальних процесів населення гірських районів і міст обласного підпорядкування Львівщини, здійснено прогноз перспектив демографічного розвитку Карпатського регіону, розроблено проект концепції регіональної соціально-демографічної політики розвитку Карпатського регіону України (відділ соціально-гуманітарного розвитку регіону, зав. відділом – д.е.н., проф. У. Я. Садова);
- Досліджено закономірності та особливості формування територіальних міграційних систем в умовах регіону. З'ясовано сутність структури, архітектури та інфраструктури територіальних міграційних систем. Обґрунтовано підходи до моделювання архітектури територіальної міграційної системи на регіональному рівні, висвітлено особливості територіальної та трудової мобільності населення Карпатського регіону (відділ соціально-гуманітарного розвитку регіону, зав. відділом – д.е.н., проф. У. Я. Садова);
- Досліджено роль і місце системи соціально-економічної захищеності мігрантів в загальнонаціональній системі соціального захисту мігрантів та для регіонів з підвищеною міграційною активністю. Розроблено методичне забезпечення моніторингу соціально-економічної захищеності мігрантів (регіональний вимір). Охарактеризовано структуру та індикатори базової і соціально-економічної захищеності трудових мігрантів. Обґрунтовано концепцію базової соціальної захищеності трудових мігрантів у контексті становлення публічного управління. Розроблено пропозиції до законопроекту України «Про соціальний захист трудових мігрантів» (відділ соціально-гуманітарного розвитку регіону, зав. відділом – д.е.н., проф. У. Я. Садова);
- Досліджено регіональні особливості соціальної захищеності внутрішньо переміщених осіб у приймаючий соціум в умовах конкретних територіальних міграційних систем. Виявлено основні проблеми інтеграції внутрішньо переміщених осіб у приймаючий соціум, окреслено ризики та перспективи для них. Здійснено регіональне соціологічне обстеження внутрішньо переміщених осіб у Львівській області, обґрунтовано рекомендації щодо розробки соціальних

програм підтримки вимушених переселенців (відділ соціально-гуманітарного розвитку регіону, зав. відділом – д.е.н., проф. У. Я. Садова);

- Проаналізовано закономірності сучасних процесів трансформації регіональних ринків праці у взаємозв'язку з масштабами і динамікою міграції населення та у світлі наслідків підписання Угоди про зону вільної торгівлі між Україною з ЄС. Розроблено Пропозиції до проекту Стратегії модернізації та розвитку державної служби зайнятості на 2016-2020 роки (відділ соціально-гуманітарного розвитку регіону, зав. відділом – д.е.н., проф. У. Я. Садова);
- Проведено аналітичні розрахунки рейтингових показників стану ринків праці областей Західного регіону України. Запропоновано методичний підхід і здійснено розрахунок чисельності незайнятого населення Львівщини у розрізі її окремих міст і районів з використанням інтегрованих баз даних для задоволення інформаційних потреб регіонального менеджменту (відділ соціально-гуманітарного розвитку регіону, зав. відділом – д.е.н., проф. У. Я. Садова).

За напрямом *«перспективи розвитку територіальних громад, транскордонного співробітництва та підвищення конкурентоспроможності прикордонних територій»*:

- Опрацьовано модель функціонування транскордонних ринків, розроблено науково-методичні рекомендації щодо формування та вдосконалення механізмів їх функціонування. Обґрунтовано напрями розвитку транскордонних ринків праці, розроблено методичні рекомендації щодо вдосконалення їх інфраструктурного забезпечення (відділ проблем ринкової інфраструктури та транскордонного співробітництва, зав. відділом – д.е.н., проф. Н. А. Мікула);
- Обґрунтовано науково-методичні основи систематизації та розвитку механізмів взаємодії суб'єктів економічних відносин у транскордонному просторі; виявлено та структуровано механізми блокування взаємодій у транскордонному просторі та розроблено інструменти їх нівелювання. Визначено та структуровано чинники впливу на взаємодію суб'єктів та учасників транскордонного співробітництва. Здійснено порівняльний аналіз взаємодії суб'єктів транскордонних ринків праці ЄС та України. Розроблено рекомендації щодо розвитку механізмів взаємодії суб'єктів економічних відносин у транскордонному просторі (сектор проблем транскордонного співробітництва, зав. сектору – д.е.н., с.н.с. Х. М. Притула);
- Обґрунтовано теоретико-методологічні засади формування економічного середовища прикордонних територій в умовах дії Угоди про Асоціацію України та ЄС. Визначено напрями формування економічного середовища прикордонних територій в умовах поглиблення євроінтеграційних процесів (сектор проблем транскордонного співробітництва, зав. сектору – д.е.н., с.н.с. Х. М. Притула).

#### *Прикладні дослідження:*

- Розвиток сільських територій у системі євроінтеграційних пріоритетів України: загальнонаціональні інтереси та регіональні акценти. Грант Президента України докторам наук для здійснення наукових досліджень. Науковий керівник теми: д.е.н. В. В. Борщевський. Терміни виконання: IV кв. 2012 р.
- Вивчення та узагальнення світового досвіду роботи з іноземними інвесторами і розробка пропозицій з його впровадження. Замовник – Головне управління з питань європейської інтеграції, зовнішньоекономічних зв'язків та туризму Закарпатської обласної державної адміністрації. Термін виконання: 01.01.2012 – 31.05.2012 р.
- Розробка інвестиційного паспорту та інвестиційної карти Яворівського району Львівської області. Замовник – Яворівська державна районна адміністрація. Науковий керівник: д.е.н., проф. С. О. Іщук. Термін виконання: вересень – листопад 2012 р.
- Концепція трансформації Роздільського державного гірничо-хімічного підприємства «Сірка» в індустріальний парк «Новий Розділ». Замовник – Роздільське

- державне гірничо-хімічне підприємство «Сірка». Науковий керівник д.е.н., проф. С. О. Іщук. Термін виконання: жовтень – листопад 2012 р.
- Лісосировинний потенціал Карпатського регіону України та можливості його промислового використання. Замовник – ТОВ «ЕНО Мебл Лтд». Науковий керівник: к.е.н. В. О. Полюга. Термін виконання: травень-липень 2012 р.
  - Розробка стратегічного документа розвитку Львівщини на довгостроковий період. Замовник – Департамент економічного розвитку, інвестицій, торгівлі та промисловості Львівської обласної державної адміністрації. Науковий керівник: д.е.н., доц. Борщевський В.В. Термін виконання: вересень-жовтень 2013 р.
  - Моніторинг стану виконання місцевих бюджетів Львівської області. Замовник – Департамент фінансів Львівської обласної державної адміністрації. Науковий керівник: д.е.н., проф. І. З. Сторонянська. Термін виконання: листопад-грудень 2013 р.
  - Розроблення проекту Стратегії розвитку Львівської області на період до 2020 року. Замовник – Департамент економічного розвитку, торгівлі та промисловості Львівської обласної державної адміністрації. Науковий керівник: д.е.н., доцент В. В. Борщевський. Термін виконання: вересень-листопад 2015 р.
  - Проведення аналітичного дослідження з визначення динаміки та структури незайнятого економічно активного населення Львівської області. Замовник – Департамент економічної політики Львівської обласної державної адміністрації. Науковий керівник: д.е.н., проф. У. Я. Садова. Термін виконання: жовтень 2016 р. – листопад 2016 р.
  - Аналіз сучасного стану та прогнозна оцінка розвитку будівельних матеріалів у Львівській області. Замовник – ТзОВ «Новодім». Науковий керівники: к.е.н., доц. Ю. І. Турянський. Термін виконання: квітень 2016 р. – грудень 2016 р.

#### *Видавнича діяльність*

- За результатами наукових досліджень Інститутом видаються монографії, наукові доповіді, статті, підручники, брошури тощо. Зокрема, за період 2012-2016 рр. науковцями Інституту опубліковано понад 2100 друкованих робіт, у т.ч. 70 монографій (з них 4 – англійською мовою за кордоном), 8 підручників і навчальних посібників, 33 брошури та препринти, 13 науково-аналітичних доповідей, понад 1230 статей у наукових фахових журналах (у т.ч.: 260 – за кордоном: понад 900 – у періодичних виданнях, включених до міжнародних наукометричних баз).
- Інститут видає 2 періодичні наукові видання: щоквартальний науково-практичний журнал «Регіональна економіка» та збірник наукових праць «Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України» (виходить 6 раз на рік), які внесені до переліку наукових фахових видань України в галузі економічних наук і включені до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus. На сьогодні науковий-практичний журнал «Регіональна економіка» має бібліометричний профіль у системі Google Scholar з показником h5-індексу 22 пункти та займає 12 місце в рейтингу наукових періодичних видань України. За результатами експертного висновку, імпаکت-фактор (Index Copernicus Value) журналу «Регіональна економіка» становить 51,38 пункти. За звітний період опубліковано 20 номерів журналу «Регіональна економіка» та 29 номерів збірника «Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України». Внаслідок обмеженого бюджетного фінансування питання фінансового забезпечення видавничої діяльності вдалося вирішити за рахунок переведення наукових періодичних видань на принципи самокупності.

#### *Упровадження результатів досліджень і розробок*

Результати фундаментальних досліджень і прикладні розробки Інституту, висвітлені у наукових доповідях, програмних, концептуальних, методичних, експертно-аналітичних, прогнозних матеріалах, отримали практичне впровадження на рівні органів влади різних рівнів, установ та організацій.



	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2015 р.	2016 р.	Загалом
Підготовлено і подано розробок	79	76	57	56	56	324
з них упроваджено:	60	45	39	39	47	230
Подано до центральних органів влади, у т.ч. до:	27	28	20	20	23	118
Верховної Ради України	6	7	7	6	10	36
Адміністрації Президента України	7	4	3	2	2	18
міністерств і відомств	14	17	10	12	11	64
з них впроваджено	16	15	9	12	13	65

### Наукові заходи та зв'язки з громадськістю

Широке висвітлення результатів досліджень на комунікативних заходах міжнародного й вітчизняного рівнів дозволяє популяризувати наукову продукцію Інституту, доводити її конкурентоспроможність, формує репутацію Інституту у колі науковців і практиків. Інститут щорічно проводить низку конференцій і круглих столів, присвячених актуальним проблемам регіональної політики та соціально-економічного розвитку регіонів. За період 2012-2016 рр. Інститут виступив організатором або співорганізатором 24 конференцій, 38 круглих столів і семінарів з цієї проблематики, у т.ч. 7. – за кордоном. Серед них:

- III Міжнародна науково-практична конференція «Сталий розвиток Карпат: сучасний стан та стратегія дій» (Львів, 4-5.10.2012 р.);
- II Міжнародна науково-практична конференція «Міграційні процеси в Україні: сучасні виклики та регіональна специфіка» (Львів, 2-3.10.2013 р.);
- Міжнародна науково-практична конференція «Регіональна політика в Україні: сучасний стан та стратегія реформування» (Львів-Брюховичі, 27-28.11.2014 р.);
- Круглий стіл «Реформа адміністративно-територіального устрою: модель для Львівської області» (Львів, 19.05.2015 р.);
- Міжнародна науково-практична конференція «Територіальний розвиток та регіональна політика: сучасний стан та орієнтири подальших реформ» (Світязь, Волинська область, 9-10.06.2016 р.) та ін.

Інститутом здійснювалися заходи щодо належного інформування громадськості у засобах масової інформації як щодо досягнень, важливих результатів наукової діяльності вчених установи, так і щодо актуальних проблем розвитку держави та її регіонів. Так, протягом 2014-2016 рр. провідні науковці Інституту взяли участь у 42 телепередачах і 17 радіопередачах, дали 73 інтерв'ю у різноманітних телепрограмах і новинах на центральних і регіональних телеканалах. За цей період співробітниками Інституту опубліковано 69 різноманітних матеріалів, статей та інтерв'ю з актуальних суспільно-політичних і соціально-економічних проблем розвитку держави та її регіонів у друкованих та електронних ЗМІ.

### Співпраця Інституту з вищими навчальними закладами

У напрямі розвитку співробітництва з вищими навчальними закладами продовжувалась робота з реалізації програми діяльності науково-навчального комплексу «Економосвіта» (створений у 2003 р.), учасниками якого, крім Інституту, є: ДВНЗ «Львівський інститут банківської справи Університету банківської справи», Інститут економіки та менеджменту Національного університету «Львівська політехніка», Тернопільський національний економічний університет, Львівський торговельно-економічний університет, Луцький національний технічний університет, ГО «Інститут транскордонного співробітництва та європейської інтеграції».

При Інституті діють 5 спільних з вищими навчальними закладами філій кафедр, у межах роботи яких здійснюється залучення вчених Інституту до навчального процесу, керівництва курсовими, дипломними роботами та практикою студентів, підвищення кваліфікації викладачів ВНЗ, проведення спільних досліджень, організація спільних семінарів, підготовка спільних публікацій тощо.

*Міжнародне науково-технічне співробітництво*

Основними формами міжнародної співпраці Інституту є: організація спільних наукових конференцій, круглих столів і семінарів; публікація статей у виданнях установ-партнерів; здійснення наукових досліджень визначеної тематики; підготовка спільних проєктів, монографій тощо.

На кінець 2016 р. діяли 10 угод про співробітництво Інституту з науковими та державними установами, вищими навчальними закладами Польщі, Румунії, Білорусі, Сербії, Словаччини.

Загалом, за звітний період Інститут був безпосереднім співорганізатором 21 міжнародних конференцій та круглих столів в Україні, до участі в яких було залучені закордонні науковці, та 7 – за кордоном.

У 2012-2016 рр. науковцями Інституту опубліковано 260 статей і 151 теза в зарубіжних наукових виданнях загальним обсягом 183 д.а. Закордонними науковцями опубліковано 49 статей у наукових виданнях Інституту загальним обсягом 11,3 д.а.

У звітний період Інститут виконував спільні дослідницькі проєкти з академічними інститутами Польщі та Румунії.

Інститут є координуючою структурою (з української сторони) наукового інформаційно-статистичного транскордонного кластера «Інфостат Україна-Польща», створеного у 2013 р. Учасниками цього кластера також є: Головне управління статистики у Львівській області, Львівський національний університет імені І. Франка, Львівська обласна спілка економістів України, ГО «Інститут транскордонного співробітництва та європейської інтеграції», ГО «Європейський діалог», Статистичне управління Підкарпатського воєводства (м. Жешув), Жешувський університет, Центр статистичних досліджень і освіти Головного управління статистики Польщі (м. Варшава).

Водночас відсутність окремої академічної бюджетної програми із забезпечення міжнародного наукового та науково-технічного співробітництва суттєво обмежує подальший розвиток міжнародних зв'язків. У зв'язку з обмеженим бюджетним фінансуванням ускладнюється й дотримання партнерських зобов'язань Інституту за міжакадемічними угодами щодо обміну вченими в межах виконання спільних проєктів.

*Матеріально-технічна та дослідно-експериментальна база досліджень*

Для забезпечення статутної діяльності в оперативному управлінні Інституту є будівля, земельна ділянка, комунікації, обладнання, транспортні засоби та інші матеріальні цінності. Інститут як балансоутримуюча установа, забезпечує утримання та поточний ремонт будинку. У зв'язку зі складною економічною ситуацією в країні, Інституту в останні роки було надзвичайно складно вирішувати питання розрахунків за комунальні послуги, послуги зв'язку, видавничої діяльності через зростання вартості таких послуг і дефіцит фінансових ресурсів.

Інформаційними електронними ресурсами, що перебувають у власності установи, є: офіційна веб-сторінка Інституту; веб-сторінка журналу «Регіональна економіка»; веб-сторінка збірника наукових праць «Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України» та інтранет-сервер Інституту. На балансі Інституту нараховується 64 комп'ютери вартістю 221,1 тис. грн, знос яких складає 136,1 тис. грн. Усі комп'ютери перебувають в експлуатації понад три роки.

Проблемними питаннями інформаційного забезпечення Інституту, що потребують вирішення, залишаються:

- модернізація комп'ютерного парку Інституту;
- придбання спеціалізованого дослідницького програмного забезпечення та його впровадження;
- недостатня кількість ліцензованого програмного забезпечення MS Windows, MS Office;
- забезпечення наукових працівників постійним доступом до міжнародних баз наукової інформації та електронних науково-інформаційних продуктів.

*Стратегія розвитку Установи та майбутні перспективи*

В Інституті розроблена Концепція розвитку ДУ «Інститут регіональних досліджень ім. М. І. Долішнього НАН України», схвалена Вченою радою Інституту, яка окреслює стратегічні напрями розвитку установи на середньострокову перспективу. Зважаючи на сучасні тренди суспільного розвитку, пов'язані із процесами інтегрування України у європейський простір і динамічним реформуванням різних сфер інституційних і соціально-економічних відносин у державі, основними напрямками наукових досліджень Інституту у середньостроковій і стратегічній перспективі визначено:

1. Наукові засади формування та реалізації державної регіональної політики.
2. Дослідження соціально-економічних проблем і перспектив просторового розвитку територіально-суспільних систем різних ієрархічних рівнів (громад, міст, районів, регіонів).
3. Розробка моделей економічного розвитку регіонів на засадах ефективного використання їх ендегенного потенціалу.
4. Соціально-гуманітарний розвиток регіонів у контексті сучасних трендів і регіональна міграційна політика.
5. Науково-практичні основи формування і реалізації регіональної екологічної політики.
6. Фінансове забезпечення процесів соціально-економічного розвитку регіонів і територіальних громад.
7. Наукове супроводження процесів реформування адміністративно-територіального устрою держави та публічних фінансів.
8. Сучасні тенденції розвитку урбаністичних процесів, проблеми функціонування міст і їх взаємодії із сільськими територіями.
9. Диверсифікація форм і напрямів соціально-економічного розвитку сільських територій.
10. Розвиток реального сектору економіки регіонів України та моделі його інвестиційного забезпечення.
11. Розвиток транскордонних регіонів і транскордонних ринків у контексті активізації євроінтеграційних процесів.

Для реалізації Концепції стратегічного розвитку Інституту необхідно вирішити низку важливих різнопланових завдань, зокрема у питаннях:

- підвищення рівня та ефективності фундаментальних і прикладних досліджень (удосконалення системи оцінки та моніторингу здійснення досліджень, підвищення рівня публікацій співробітників, упровадження нових форм і методів організації досліджень);
- збалансованої кадрової політики (збереження та ефективне відтворення кадрового потенціалу Інституту, розвиток наукових шкіл, залучення до наукової роботи здібної молоді, забезпечення належних умов та оплати праці науковців Інституту);
- підвищення професійного рівня наукових працівників (удосконалення роботи з підготовки наукових кадрів в аспірантурі та докторантурі згідно з новими законодавчими умовами, забезпечення функціонування при Інституті спеціалізованих учених рад за основними науковими профілями установи);
- оптимізації структури Інституту (відповідно до результатів діяльності наукових підрозділів і працівників і наявних фінансових ресурсів забезпечення наукової діяльності);
- фінансового забезпечення наукової діяльності (диверсифікації джерел фінансування досліджень, подальшого зростання частки науково-дослідних робіт на конкурсних і програмно-цілевих засадах, залучення грантових коштів з національних і зарубіжних джерел і коштів міжнародних наукових програм для виконання наукових проектів);
- реалізації статусу Інституту як провідної наукової установи з проблем регіо-

нальної політики та транскордонного співробітництва (активізації науково-експертної діяльності на рівні центральних органів влади; налагодження тісної взаємодії з органами регіональної влади, суб'єктами господарювання та громадським сектором; висвітлення та популяризації результатів досліджень Інституту у засобах масової інформації);

- активізації досліджень і розробок, спрямованих на наукове забезпечення вирішення актуальних проблем розвитку регіонів і впровадження результатів досліджень у діяльність органів територіального управління та господарську практику;
- подальшої інтеграції у міжнародне наукове співтовариство (розширення мережі міжнародного наукового співробітництва Інституту задля спільної підготовки та реалізації проектів у межах наукових програм ЄС, публікування наукових праць у міжнародних рейтингових виданнях, збільшення кількості англійських публікацій, використання можливостей участі у міжнародних програмах академічної мобільності);
- розширення співпраці з вищими навчальними закладами (розвиток співробітництва у забезпеченні підготовки докторів філософії, спільна підготовка наукових видань і навчальних посібників тощо);
- входження періодичних наукових видань Інституту до широкого кола міжнародних наукометричних баз;
- покращення матеріально-технічного та інформаційного забезпечення здійснення досліджень.

Реалізація цих завдань сприятиме зростанню ролі установи як провідного наукового центру регіоналістики на національному та міжнародному рівнях, збільшенню внеску Інституту у забезпечення ефективного економічного і соціального розвитку держави та її регіонів.

*Кравців Василь Степанович – доктор економічних наук, професор, директор ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України» (e-mail: kravciv@ukr.net).*

*Kravtsiv Vasyi Stepanovych – Dr. Sci. (Econ.), Prof., Director of the SI «Institute of Regional Research n.a. M.I. Dolishniy of the NAS of Ukraine».*

Надійшло 20.09.2017 р.